

Retals de Nadal

CA(DA) vega(da) que al escriure posem la data afirmem una realitat: fa mil nou-cens vuitanta quatre anys, en un poblet xicotet —de mala mort— de un país despreciat per aquell temps —Palestina— naixqué Jesús.

La veritat es que, en el segle VI, quant se implantà la Era Cristiana, el que va discurrir el calendari —el monjo Dionís «l'Exigu»— se equivocà en sis o set anys. Així resulta que naixqué Jesús sis o set anys abans del any 0. De haverlo calculat bé ara estariem en el any noranta. Últimament este calendari ha segut acceptat per tot el món. Però alguns grups encara tenen la seua forma particular de contar el temps. Així els coptes estàn en el any 1700; els musulmans en el 1404 i els jueus en el 5744, ja que conten els anys que senyala la Bíblia desde la creació del món.

NAIXQUÉ JESÚS, es cosa que tot home pot assegurar. ¿I qué més es pot dir de la seua infantesa desde un punt de vista històric? ¿Es pot provar tot lo que es diu de la infància de Jesús? ¿Hi ha datos verificables?

Les circumstàncies històriques eren distintes a les d'ara. Es calcula que al nàixer Jesús hi havien 250 milions de habitants en el món; avui sobrepassen els 3.500. En aquell temps les comunicacions eren rares i difícils i quasi ningú sabia qué passava un poc més enllà del seu poblet; hui el noticable pega la volta al món en un moment. Per entonces les coses que ocorrien es passaven de uns a altres de paraula, apenes s'escribia res; ara s'escriu a tones i la impremta fa llibres a milions. Per altra part, la cultura de l'Orient Mitjà del primer segle jes tant distinta a la nostra d'ara! Es difícil el comprendre els escrits que d'ells nos han arribat; per tot això no nos pot extranyar que no pugam assegurar de la infantesa de Jesús quasi res.

Existís molta literatura d'aquell temps sobre Jesús com a nano; però es fantàstica i contradictòria. La més seriosa es la reflejà en els Evangelis. «Es evident la fidelitat dels Evangelis a les normes i criteris del Jesús hu-

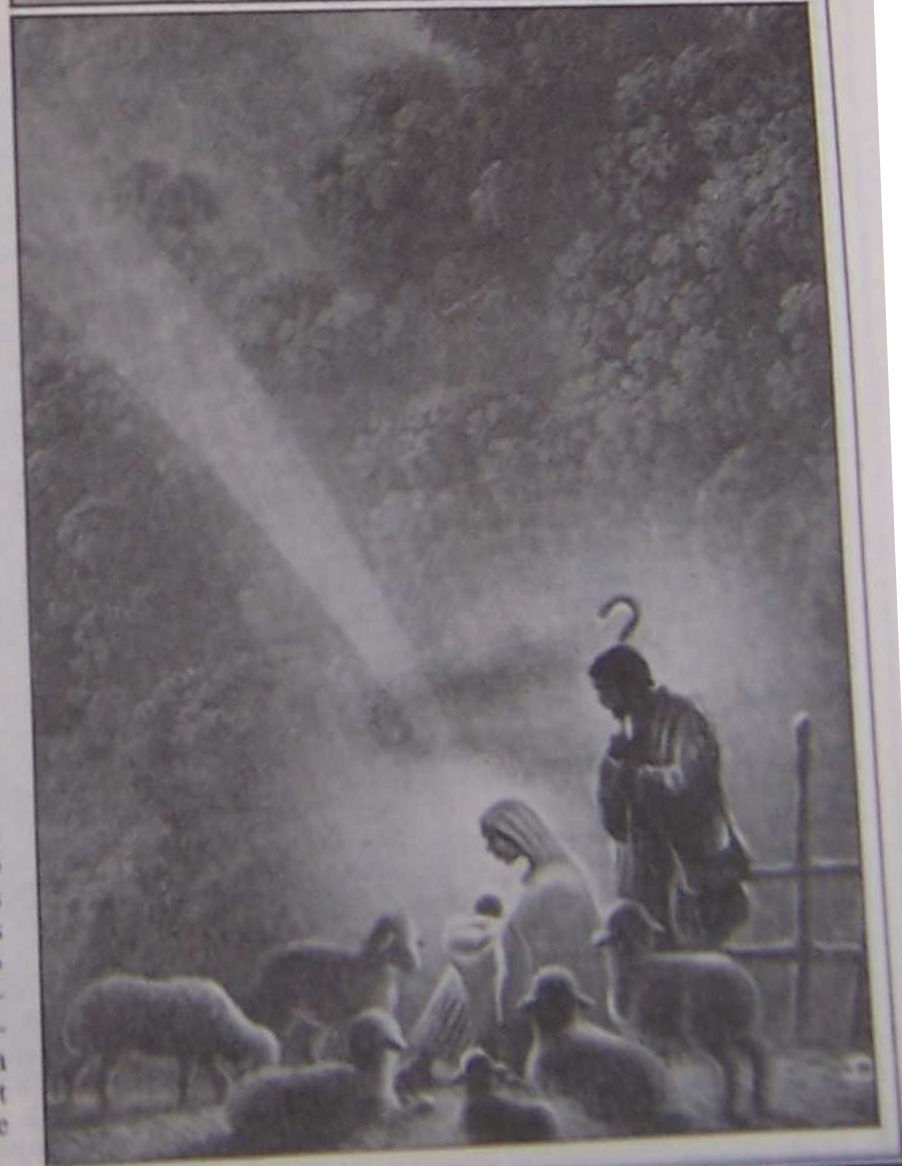
mà, del autèntic Jesús històric de Natzaret. Però de ninguna manera estem obligats a suposar que les coses es dessarrollaren externament com els evangelistes les conten. Llegir els Evangelis (i la Bíblia) suposa una prèvia classificació i valoració de les formes literàries en que estàn escrits.» Un historiador d'ara, d'ací haguera fet la biografia de Jesús arrancant des de el seu naixement, analitzant la jovenalla de Jesús i la seua maduresa fins al final. En els Evangelis —que no son llibres de història— passà al revés: lo que primer impressionà als amics de Jesús —lo que els va fer comprendre qui era— fou la resurrecció; més endavant reconstruïxen la passió i mort del Senyor; el període que en ell vixqueren, i molt posterior la infantesa de Jesús. Dos dels quatre evangelistes ni siquiera posen res de quan infant i de alguns datos que els altres dos senyalen, «no es tracta de informacions històriques que podrien tindre el seu oríge en confidències de Maria, la mare de Jesús, o de la família; son reflexions teològiques» que tenen com a fondo els llibres de la Bíblia. Formes literàries molt determinades.

SANT JOSEP va a per foc i quant ve diu que no en troba.

La seua dona ha parit un infant com una rosa...

Així recitavem, quan erem xicotets, contant uns romansos molt llargs. Cançons que a juzgar pel context, son molt antigues (arriben a nosaltres en paraules rares i desballestades) i com si tingueren el seu oríge més allà de Castelló. Jo em pregunte si les portarien els monjos de Poblet.

Els nadals antics eren de molta sencillesa en este poblet de dos mil habitants i menys. Per la vesprada de la nit de nadal eixia algun grup de xavals per arreplegar l'aguinaldo. Recorde com Jesús (a) «El Relonjer», Pepe (a) «El Paquetero», els segoners, els satos i satets i casi tots els crios de Quart, portant un «carranc» gegant —de dos metres d'alt— i cantant tota una baralla de nadas, recorriem el poble. La gent era esplèndida aqueixa nit i se arreplegava un bon sac de rosquetes i xavos.

A l'hora de sopar es reunien els familiars en casa del «abuelo» i era tradicional el perol de fessols bullits i la carn torrà en all-i-oli (carregat d'all) i, naturalment, la bota per a mullar lo que s'engolia. En després, a les dotze, els debots i afins a la Missa del Gall, atraguts per els voltejos de les campanes que en eixa nit tan alegre —i tan alegre el campaner— (a primeris de segle era el «tio Blanco el Ferrer») anaven al vol. Les quatre campanes tenien molt bons acords: din, dan, don..., tolón, tolón... que formant com una gran orquesta, cridaven a tots a la festa. Pues, bé. La Missa de Gall, inclús des de un punt de vista artístic, era una velda prou ben acabada. Per a eixa nit, D. Onofre Molins havia preparat la «Missa de Pastorel·la» —una pesa alegre i bulliciosa—. Alguns músics de la Banda acompanyaven al cor i als aficionats: Varios tocant els xiulets que havia fet el tio Lluís, «El Cachet» —cassoletes de fang plenes d'aigua a les que li posaven un pito—. Un altre, la simbomba, feta en una enorme xerra. El bombo, els ferrets, les panderetes, les flautes, els carranquets. El «tio Molins» —com familiarment li diem— tocava el orgue i dirigia el girigall. El «glòria» era el cim de la festa: campanes al vol, campanetes de l'interior del temple, tots els instruments del cor a tota intensitat, i els cantors fent eixir el seu do de pit... badaven la volta de la església. ¡Verdaderament era emocionant! Al final de la Missa els villancicos. El «tio Molins» havia adaptat música instrumental a uns antiquíssims que dien:

«Les dotze han tocat ja i en un pessebre pobret entre la mula i el bou ha naixcut un angelet.

Pus bulla, pus festa que el cas no es de mens, cantem i alegrem-se i baxà de ferm.

—Jo toque el bombo, jo toque el bombo... (diu el «tio Cantor») i li pegava al bombo: pom, pom, pom, pom...)

—Jo estos ferrets, estos ferrets... (cantava algún acoliquet).

—Jo el meu pandero, el meu pandero... (i el «tio Nofre el Cachet», tenor, dia:)

—Pues jo ballaré, jo ballaré, pues jo ballaré...

¡Valguem Déu! quin fred tindria / el pobret del angelet / sols mens per borrar la culpa / de l'home que el va ofendre.

Culpa tirana, tirana i quant tirana també que per borrar-te, tirana, pateix tan un inocent

Pus bulla, pus festa...

EL DIA DE NADAL, tots els fills i nebots anaven a dinar a casa dels pares: olla i pilotes de carn. Al final del dinar, quan «el abuelo» dia «a la providència del Senyor», resaven un padrenuestro i en acabant tots besaven les mans dels majors i estos donaven les estrenes: alguna peseta, i els més rics un duret. La paraeta de «la tia casà», en la plaça de l'ajuntament, notava la festa.

En el dia de cap d'any, totes les autoritats (incluida la religiosa) anaven a felicitar al Sr. Alcalde. El dia dels Reis assistia la Corporació a Missa, se donava a besar al Minyó i en després entraven a la Abadia a felicitar al senyor Retor. Este corresponia en dolços i begudes. Al final, els acolitets i cantors passaven a... per les sobres.

Per nadal vencièn els arrendaments de les terres. La majoria campets xicotets que pagaven ben poquet o res. Els arrendataris portaven als amos coques fines (o de sagí), magdalenetes i algún pollastret criat a casa; o un capó, o un tito —segons les possibilitats. Els amos corresponian en alguna caixeta de torrons.

«Jesús, com tot fill d'home, va nàixer i va créixer en el si d'una família. Al seu pare li deien Josep. La seua mare es deia Maria. De ells dos, Jesús va aprendre a parlar i a pensar, a voler i estimar, a decidir-se i obrar. A poc a poc, en la intimitat d'una senzilla casa de Natzaret, Jesús va anar créixer en humanitat, («Jesús progressava en coneixement, en edat i en gràcia, davant Déu i els homes»,

«Les dotze han tocat ja / i en un pessebre pobret entre la mula i el bou / ha naixcut un angelet»

Luc. 2,52). Per ulls de Maria, Jesús aprenia a veure el món. Per les mans de Josep aprenia a tocar-lo i a canviar-lo per treball. En el caliu familiar, el cor de l'infant aprenia a estimar sense reserves, a portar els seus fins a l'extrem (Jo. 13,1). El Jesús clavat en la creu, en la seua donació d'amor, es fill de Josep i de Maria, fill de l'amor dels seus pares. En la trama humana i senzilla de Natzaret es va fent aquell Jesús que estimaran homes de tots els temps, races i religions. El Jesús que nosaltres — cristians— confessem Fill de Déu, Senyor i Salvador. Els evangelistes ens volen posar grà-

ficament davant dels ulls la mà de Déu present en la vida del seu Fill des dels seus primers passos, des de la seua concepció al si de Maria.»

«Si ho mirem bé, la família de Natzaret no està tan lluny de les nostres famílies. El treball dels pares hui no és tan distint del de Maria i Josep: veure en tot fill un do preciós de Déu, una visita del Senyor; participar de tot cor en l'obra de la creació donant-ho tot a fi que l'infant siga ca(da) vega(da) més imatge del Creador, com Jesús.» (A. Mauques, en «Evangeli per a Llops»).

EL TIO PEP